

Indlæg v/ leder af Folkekirkenes Migrantsamarbejde, Søren Dalsgaard, til konferencen ”midt iblandt os – migranter i kirke og samfund”.

Den 20. april 2024 – Nyborg Strand

Arrangører Landsforeningen af Menighedsråd og Folkekirkenes Migrantsamarbejde

Folkekirken og migranter

Når vi i dag er til konference om migranter i kirke og samfund, så er det et emne, som går helt tilbage til de første sider af Bibelen, og som vi støder på hele vejen gennem det Gamle og Nye Testamente og op gennem hele kirkens historie frem til i dag.

Adam og Eva fordrives fra Edens Have. Gud skaber en sproglig forvirring ved Babel, så mennesker spredes ud over hele jorden. Gud kalder Abraham til at bryde op fra Ur i Kaldæa for at bosætte sig i Kanaan. Josef bliver offer for human trafficking og havner i Egypten. Nogle år senere ankommer resten af hans familie som klimaflygtninge, og deres efterkommere lever der som fremmede gennem 400 år. Efter at have været offer brutal undertrykkelse og forsøg på folkemord, udfrier Gud folket fra Egypten i et stort Exodus, som fører til en folkevandring gennem ørkenen i 40 år. Efter mange års bosættelse i det forjættede land tages folket igen til fange og føres til Babylon som slaver. Da magten skifter, repatrieres en gruppe under ledelse af Nehemias for at genopbygge landet og templet.

Jesus selv var flygtningebarn i Egypten. I begyndelsen af nytestamentlig tid er den socio-politiske kontekst i Israel generelt præget af den hellenistiske kultur og den romerske besættelse, og den jødiske diaspora er spredt ud over hele regionen. I evangelierne møder Jesus en række udlændinge – de vise mænd fra Østen, den kanaanæiske kvinde, den romerske officer. På pinsedag er den jødiske diaspora fra alle verdens hjørner til stede, og Gud samler sit folk gennem endnu et sprogunder, som etablerer den første menighed. Inden længe opstår der spændinger i menigheden, fordi de græsktalende jøder føler sig overset ved den daglige maduddeling, og Apostlene indsætter derfor en ledelse bestående af 7 personer fra den græsktalende minoritetsgruppe. På grund af pogromer spredes menigheden fra Jerusalem. Det multikulturelle centrum Antiokia bliver udgangspunktet for forkyndelsen af evangeliet på tværs af kulturelle grænser og ”til jordens fjerneste egne”.

I Bibelen er migration altså et gennemgående tema i Guds folks historie.

Men også efter bibelsk tid er migration en væsentlig del af kirkens historie og udbredelse. Vi kender historien om, hvordan kristendommen spredte sig via infrastrukturen i det romerske imperium og derfra videre op gennem Europa. Men kristendommen spredte sig også sydpå langs datidens etablerede handelsruter til Egypten, Nubien og Etiopien og østpå via de syriske og persiske områder helt til Kina og sydspidsen af Indien. Det var først med Islams fremkomst, at kristendommen blev presset tilbage i øst og blev en religion domineret af det europæiske kontinent.

Også den nyere vestlige missionsbevægelse skal ses i lyset af den migrationsbevægelse af opdagelsesrejsende, handelsfolk og kolonialister, som fulgte i kølvandet på de teknologiske fremskridt, der muliggjorde de lange rejser til søs. Især i det 19. og 20. århundrede tog emigrationen fra Europa fart, idet millioner af europæere migrerede til andre dele af verden. Den store ydremissionsbevægelse, som også kirken i Danmark tog del i, skal ses netop i naturlig forlængelse af denne samfundsmæssige migrationsbevægelse.

I dag er kirkens epicenter og de største vækstcentre i Det Globale Syd. Arketyper på en kristen i dag er ikke længere en hvid europæisk mand, men en fattig kvinde fra slummen i en nigeriansk storby. Denne

nye globale virkelighed vedrører også folkekirken. Både på grund af migration, men også globaliseringen generelt globalisering, kan vi ikke længere ignorere det.

I dag har ca. 16 procent af den danske befolkning udenlandsk herkomst, og tallet stiger år for år. Det er den primære drivkraft bag folkekirkens faldende medlemsprocent, idet stigningen blandt ikke-medlemmer for 2/3 vedkommende udgøres af personer med udenlandsk herkomst. Mens ca. 85% af personer med dansk oprindelse er medlem af folkekirken, så gælder det under 7% af de 900.000 personer i Danmark, som har udenlandsk herkomst. En undersøgelse af kirkegangen på en given søndag i Storkøbenhavn i 2023 viste, at kun 41% gik i kirke i folkekirken. Ca. 36% gik til gudstjeneste i en etnisk eller international migrantmenighed, mens resten gik i en dansk frikirke.

Også dåbsprocenten er et af de spørgsmål, som vi bør kigge nærmere på i lyset af indvandring. Ca. 40% af de voksne i alderen 30-44 år har udenlandsk herkomst. Hvilken betydning har det mon for Københavns meget lave dåbsprocent?

Det danske folk er altså under forandring på grund af migration. Og derfor er den danske FOLKE-kirke også under forandring. For folk og kirke hører – og bør høre – sammen. Men den folkelighed, som folkekirken har slået så dybt rod i, var før i tiden relativt homogen. I dag er det en mangfoldig folkelighed. I flere egne af landet, hvor demografien er skiftet, er folkekirken gået hen og blevet en subkulturel minoritetskirke.

Man kan sige, at folkekirken står over for en teologisk og kulturel omstilling, som på mange måder ligner den, som menigheden i Jerusalem stod i på nytestamentlig tid. De jødekristne menigheder blev med tiden mere og mere brogede i deres etniske og kulturelle sammensætning, efterhånden som hedninger fra den græsk-romerske verden tilsluttede sig de kristne fællesskaber. Et segment af kristne jøder mente, at man måtte assimileres ind i den jødiske tradition for at kunne opnå fuld status i menigheden. Nye troende forventedes at underlægge sig kulturelt betingede religiøse skikke, som fx de jødiske spiseregler og omskærelsen. Men med Jesu død og opstandelse og med Helligåndens udgydelse i de troendes hjerter på Pinsedagen var menneskets gudsrelation ikke længere teologisk bundet af pagten gennem det jødiske folk som etnisk og kulturel størrelse.

Der skete altså en principiel teologisk afkobling mellem religion og etnicitet, så etnicitet blev frigjort fra religion og religion blev frigjort fra etnicitet. I den følgende tid mistede Jerusalem efterhånden sin monopolstatus som centrum for kirken, og kristenheden har siden hen skiftet sit religiøse epicenter flere gange. Ligeledes mistede jødiske skikke såsom spiseregler, ceremonier og højtider deres religiøse status og blev ikke længere betragtet som normative for de troende kristne fra andre etniske og kulturelle baggrunde.

Der er religioner, som trods deres udbredelse ud over verden og på tværs af kulturer fastholder, at der er bestemte kulturelle skikke og sædvaner fra deres historiske oprindelse, som er teologisk normative uanset tid og sted. Sådan er det ikke med kristendommen. Fra starten af kirkens udbredelse var kulturel mangfoldighed en del af dens væsen, ikke kun som en historisk omstændighed, men som en teologisk nødvendighed. For Guds folk var ikke længere Abrahams børn, men troens børn i åndelig forstand.

Ny Testamente beskriver hvordan vi er ”fremmede og udlændinge på jorden”, og at ”vores borgerskab er i himlen”. Med det menes der ikke, at vi skal leve vores liv i en verdensfjern tilstand eller som a-kulturelle væsener, men at der findes en højere identitet og konstituerende enhed med andre gennem

troen, som rækker ud over nationale og kulturelle skillelinjer. ”Kirkens enhed er ikke givet af et fælles ophav og sprog, men af pinsens ånd”, som det siges i et katolsk migrationsdokument.

Den ultimative migration skete, da Gud selv forlod sin himmel og migrerede til vores verden, hvor han trådte frem i kød og blod, i sprog og kultur. Den kristne åbenbaringsforståelse – at Gud inkarnerede sig og blev menneske – er nøglen til at forstå, hvorfor kristendommen er kulturelt tilpasningsdygtig og tilskynder diversitet.

Det her skitserede teologiske udgangspunkt har et kæmpestort integrationspotentiale, ikke kun for kirken men også i samfundet.

Når jeg gør lidt ud af at skitsere teologien, så det er det fordi det er det værdimæssige grundlag, som vi skal stå på i arbejdet hen imod en folkekirke, der bygger på den nye mangfoldige folkelighed. Det er de værdier, der udspringer heraf – uanset om de er eksplicit artikulert eller naturligt underforstået – som skal drive vores økonomiske prioriteringer, vores tilgang til liturgi, vores modeller for menighedsliv, vores sammenknytning på kirke og folk, vores tilgang til andre kirkesamfund og trossamfund.

Hvad betyder alt dette for os som folkekirke i dag på et mere konkret plan? Jeg vil pege på 5 hovedelementer:

For det første skal vi arbejde mere med vores teologi og tænkning om migration og mangfoldighed. Det gælder i det akademiske arbejde i uddannelsesinstitutionerne, hvor økumenisk teologi, missionsteologi og religionsteologi godt måtte fylde mere. Men det gælder også i det daglige liv i menighederne, hvor det i højere grad bør være en del af vores undervisning, forkyndelse og fælles refleksion blandt lægfolket.

I praksis er det mange steder i folkekirken stadig sådan, at der forventes en betingelsesløs assimilation fra kristne migranter, hvis de vil være en del af vores ellers rummelige folkekirke. Dermed er vi snublende nær ved at begå den samme fejl, som de jødekristne i de første menigheder begik, da de krævede, at ikke-jødiske kristne skulle omskæres og overholde de jødiske spiseregler.

For det andet skal vi arbejde med at justere vores love og regler. I dag er nydanske kristne ekskluderet fra medlemskab af den danske folkekirke, med mindre de helt fratægger sig tilknytningen til den kirketradition, de er vokset op med. Når den danske lovgivning spænder ben for, at en svensk lutheraner eller en engelsk anglikaner, som vi teologisk set har fuldt kirkefællesskab med, ikke samtidig kan være med i det folkekirkelige fællesskab, så er vores kristendom blevet for snæver. Sådan skal det ikke være. Så kan vi diskutere detaljerne i, hvor meget grænserne skal flyttes, men noget skal der gøres. Her må vi insistere på at teologien skal definere kirkens strukturer og regler, ikke omvendt.

Ud over spørgsmålet om dobbelt medlemskab så er der også behov for at give plads til migranter i relation til andre spørgsmål såsom om adgangskrav til præsteembedet, liturgisk frihed samt folkekirkens tilstedeværelse blandt sproglige segmenter, som går på tværs af folkekirkens geografiske struktur.

For det tredje skal vi aktivt arbejde for, at nydanskere ikke blot bliver modtagere og folkekirkens aktiviteter, men at de aktivt inviteres med ind og får delagtighed i folkekirken. Det kan ske på det lille plan i dagligdagen ved at nydanskere bliver frivillige i kirken, bliver inddraget i planlægningen af aktiviteter, eller ved at de fx bliver spurgt om at bidrage til gudstjenesten som nadveruddeler, til at oplæse teksterne eller kirkebønnen, eller som dem, der byder kirkegængerne velkommen i døren. Dermed bliver nydanskere også sat i en værtsrolle og får ejerskab over folkekirken.

Men vi må også gå skridtet videre og arbejde målrettet for, at nydanskere bliver en del af folkekirkenes ansigt, både som beslutningstagere i menighedsrådet, som ansatte kirkefunktionærer og som præster. På den måde bliver folkekirken ikke blot en kirke for nydanskere, men også en kirke af og med nydanskere. ”Hvis du ikke er med rundt om bordet, så er du på menuen”, som en præst i en migrantmenighed har udtrykt det. Hvis man ikke bliver taget med på råd, så kan let føle sig som gæst i andres kirke.

For det fjerde skal vi kritisk reflektere over vores prioriteringer og ressourcemæssige allokering til migrantområdet. Hvis næsten 16% af befolkningen har udenlandsk herkomst, hvor stor en andel af de økonomiske midler i kirkekasserne, af de ansattes arbejdstimer og af præsteressourcerne må så gå til indsatsen blandt disse grupper? Spørgsmålet er nært beslægtet med et andet: Er folkekirken primært en kirke for kirkegængerne, for medlemmerne eller for hele folket? Og hvordan afspejler svaret på det spørgsmål sig i vores ressourcemæssige prioriteringer?

På Landsforeningen af Menighedsråds provstiudvalgskonference blev spørgsmålet stillet: ”Skal midlerne primært fordeles i forhold til medlemstal eller befolkningstal?”. 64 personer svarede medlemstal, mens 66 personer svarede befolkningstal. Jeg synes det vidner om, at mange provstiudvalgsmedlemmer er bevidste om balancen mellem folkekirken som medlemsorganisation og kirke for hele folket.

Her peger pilen på provstierne som de økonomiske og dermed også strategiske kraftcentre i folkekirken. Erfaringerne fra migrantarbejdet ud over landet viser tydeligt, at det er de steder, hvor provstiet har valgt at prioritere området økonomisk, at det blomstrer mest – i Esbjerg, Svendborg, Kolding, Frederikshavn, Gladsaxe-Herlev og Hvidovre, for blot at nævne nogle steder. Modellerne og erfaringerne med arbejdet har vi allerede. Det er blot et spørgsmål om villighed til at træffe de nødvendige beslutninger på provstiniveau.

Og her vil jeg gerne komme med en konkret målsætning. Når 16% af befolkningen har udenlandsk herkomst, og når tallene viser, at indvandring er drivkraften bag folkekirkenes faldende medlemsprocent, så er det også rimeligt at specialiserede indsatsen prioriteres i provstierne på et niveau, så det fx bliver lige så normalt at have en migrantfokuseret indsats i provstiet som det er at have et kirke-skole-samarbejde.

For det femte skal vi arbejde med at almindeliggøre migrantområdet i sognene. Her vil jeg indskyde, at det ikke står i modsætning til de særlige prioriteringer på provstiniveau, men at det tværtimod ofte vil forudsætte hinanden.

Ikke alle sogne kan være eksperter på kulturmøde og igangsætte særlige aktiviteter for at række ud til nydanskere. For langt de fleste sogne handler det derfor om at finde de små greb, som kan gøre de allerede eksisterende aktiviteter og tiltag i sognene åbne og inkluderende også for migranter. Berit vil sige mere om dette om lidt, så derfor vil jeg ikke uddybe det yderligere.

Som afslutning vil jeg blot fremhæve, at det, jeg her har forsøgt at skitsere, ikke blot er en vision for kirken, men en kirkelig vision for samfundet. Vores kristne tænkning om kultur, mangfoldighed og frihed er den drivkraft, som kan skabe en ny sammenhængskraft på tværs. Folkekirkenes position i samfundet og tilstedeværelse i hele landet gør, at vi kan lykkes med det. Så lad os gå ud og skabe fremtidens folkekirke, hvor vi ikke blot arbejder for at videreføre tilknytningen til den etnisk danske befolkning, men også arbejder for, at kirken må slå rod i den nye mangfoldige folkelighed.